

OKUYIGA BAIBULI IV

Ebikolebwa mu Kuyiga Baibuli IV: Eby'okusomako

Eby'okuwandiika—

EKIBIINA 1:

- I. Enyanjula y'essomo.
- II. Ekitundu 1: Mal 2:17-3:6.

EKIBIINA 2:

- II. Ekitundu 1: (okwongerako.)
- III. Ekitundu 2: Mal 3:7-4:3.

EKIBIINA 3:

- III. Ekitundu 2: (okwongerako.)

EKIBIINA 4:

- III. Ekitundu 2: (okwongerako.)

EKIBIINA 5:

- IV. Ekitundu 3: Mal 4:4-6.
- V. Okumaliriza Ekitabo kya Malaki.
Ekigezo.

OKUYIGA BAIBULI IV

Ebikolebwa mu Kuyiga Baibuli IV: Ekigezo

Eby'okuwandiika—

Amassomo ag'okuyiga baibuli nga tewali kintu kyonna kirala kyolowooza kugatta ku by'oyiga mu baibuli, tegalina bigezo okufanana nga amassomo amalala. Ekiseera ky'ebigezo kikozezebwa okuba nga oyiga baibuli nga tewali kintu kirala kyonna ky'olowooza kugatta ku by'oyiga mu baibuli.

Mu ssomo ly'ebikolebwa mu baibuli ely'okuna, ebigezo bikwetagisa okuba nga wetegereza, otegeera amakulu, n'okubikozesa. Omuyizi aweebwa olugero okuva mu baibuli era nga alina okukozesa ekiseera eky'ebigezo okuyiga olugero okukola ebintu ebirabibwako, okutegeeza amakulu gebibuuzo, okutegeeza amakulu g'ebidibwamu nebyokukola

OKUYIGA BAIBULI IV

I. Enyanjula y'essomo.

Eby'okuwandiika—

Enyanjula yessomo:

Amassomo agasookerwako:

Enyanjula eri Okuyiga Baibuli: Ebikolebwa mu kuyiga Baibuli I, II, ne III.

Lino ly'essomo ly'ebokolebwa mu kuyiga Baibuli eryokuna, eriddirira enyanjula y'essomo ly'okuyiga baibuli. Ensengeka yesigamizibwa ku bikozezebwa ebyayigirizibwa mu ssomo eryo.

Tujja kukozesa okumanya kwaffe kwe tulina okusingawo mu kuyiga baibuli okuyiga ekitabo kya Malaki. Mu massomo ku Bafiripi twamaze okukola ekyo kye twayiga mu ssomo "ery'enyanjula" Kakati twagala okweyongera okukola era n'okwongera obusobozi bwaffe okuba nga tuyiga baibuli nga tetulina kirala kyonna kyetulowooza wabula ekigambo nga bwetukisoma mu baibuli.

Entegeka yessomo lino.

Tujja kuyiga Malaki 2:17-4:6. Wajja kubaawo ebitundu bisatu:

- 1) Ekigendererwa ky'okujja Kwe: okulongoosa (2:17-3:6).
- 2) Okudamu okutuufu eri okujja Kwe: kwenenya (3:7-4:3).
- 3) Okulangirira mu butongole (4:4-6).

Buli kitundu kirimu ebifo bina eby'okuyiga:

- 1) Okuyiga entegeka (muno mujja kubaamu enkola etutwaala okuva mu kwetegereza okudda mu kuvuunula amakulu tudde mu byokola).

Tujja kutunulira eky'okuvuunula amakulu mu ssomo lino era n'okukkiriza eddembe erisingawo (okusinga bwekibadde mu massomo g'ebikolebwa mu kuyiga Baibuli ebikwaata ku kuvuunula amakulu abiri agasoose) okudda ebweru w'ekitabo kya Malaki okuddamu ebibuuzo byaffe. Era tujja kuba nga tulaba kitono ku ntegeka (okusinga bwekyabadde mu massomo abiri agasoose) y'engeri gyetutegekamu ekitundu kino.

Tujja kuyiga okukozesa ebigambo (wekyetagisiza) mu kitundu kino.
(byeyongerayo ku lupapula oluddako)

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- 2) Ebiri mu ntegeka mu bufunze (tujja kumaliriza enkolagana gyezitambulamu wakati w'ebitundu bya buli kitundu).
- 3) Okumaliriza (kino mujja kubamu: Ensonga ezisembayo n'ebirowoozo; Olunyiriri oluwumbawumbako okunyonyola ekitundu n'omutwe gwa bigambo bisatu oba bina okulaga ekitundu kyekyogerako).

***Genderera: Tujja kukozeza Baibuli ya New American Standard mu kuyiga kwaffe.

A. Ebiri mu Malaki Okutwaalira Awamu:

Okulaga ebiri mu kitabo kya Malaki kuno kukozezebwa okutegeka ebitundu by'essomo lino n'ebitundu by'ebikolebwa mu kuyiga Baibuli III”:

1. Omutwe n'okuteekateeka (Mal 1:1-5).
2. Obutali bwesigwa bwa Isirayiri n'obunanfuusi binenyezebwa (Mal 1:6-2:16).
 - a. Obutali bwesigwa n'obunanfusi bwa bakabona (Mal 1:6-2:9).
 - 1) Ekibi kya bakabona (Mal 1:6-14).
 - 2) Okulamulwa n'omusango gwa bakabona (Mal 2:1-9).
 - b. Obutali bwesigwa n'obunanfuusi bwa bantu (Mal 2:10-16).
3. Okujja kwa Mukama kulangibwa (Mal 2:17-4:6).
 - a. Ekigendererwa ky'okujja Kwe okulongoosa (Mal 2:17-3:6).
 - b. Okuddamu okutuufu eri okujja kwe: kwenenya (Mal 3:7-4:3).
 - c. Okulangirira mu butongole (Mal 4:4-6).

OKUYIGA BAIBULI IV

II. Ekitundu 1: Ekigendererwa ky'okujja Kwe: Okulongoosa (Mal 2:17-3:6).

Eby'okuwandiika—

A. Okuyiga Entegeka y'Ekitundu 1.

1. Olunyiriri 17.

- a. Olunyiriri olwa 17 luteekateeka Mal 3:1-6. Lulaga kyekitegeeza Katonda mwanasookera okulangirira okujja kwa Mukama. **kitegeeza ki?**
 - 1) Okutwalira awamu, kyekitegeeza bwe butali bwesigwa n'obunanfuusi bwa Isirayiri obunyonyodwa okuyita mu suula ebiri ezisooka.
 - 2) Kyekiri kiri nti, kyekitegeeza bye bigambo ebya malala eby'obunanfuusi ebinyooma n'okudulira Katonda.
- b. Era, tulaba engeri emanyiddwa ekozesebwa nga erimu ebigambo bya Katonda byayogera, abantu nga babuuzza Katonda nga abatategeera bigambo Bye, ate nga Katonda abaddamu okubatangaaza ensonga Ye. **Entegeka eno etegeza ki.?**
 - 1) Nga bwetumaze okulaba mu Mal 1:2, 6, 7 ne Mal 2:14, abantu ba Isirayiri balabika nga tebalaba bunanfusi na butali bwesigwa bwabwe. kino kitundu kya kabenje eky'obunanfuusi. Entegeka ekozesebwa okulaga obulungi nti omunanfuusi yerimba yekka.
 - 2) Buno bwe bunanfusi obusingira ddala okuba obubi. Bulimba oyo yenyini abukola.
- c. Ebiri mu lunyiriri luno biva mu kutwaalira awamu **“BIGAMBO BYAMMWE”** nebidde ku **“OGAMBA”**. Ebigambo **“EBIKOOYA”** Katonda bilagidwa bulungi mu kitundu ky'olunyiriri eky'okubiri.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

1) Kitegeeza ki nti Mukama akooye?

- a) Tukimanyi nti tekitegeeza nti Mukama yakooma mu mubiri (laba Isa 40:28). Wabula Isaaya agamba nti Katonda akooye n'ebibi bya bantu be (laba Isa 43:24; 7:13).
- b) Katonda akoowa olwebigambo ebibi eby abantu bananuusi. Obugumiikiriza bwe bukoma. Tagumiikiriza bantu be batali batukuvu bo benyini ate nga babuusabuusa obutukuvu bwa Katonda.

2) Isirayiri ngeri ki gyebuusabuusa obutukuvu bwa Katonda?

- a) Abantu ba Isirayiri si bantu abatakkiriza nti waliyo Katonda. N'olwekyo, bwe bagamba, “**ALIWA KATONDA OWA MAZIMA**,” baba tebabuusa oba wali oba taliwo. Baba babuusa ebikolwa bya Katonda gwebamanyi nti waali.
- b) Kino kibi n'okusinga okukkiriza nti Katonda taliyo (nga obunanfuusi bwe buli obubi ennyo okusinga obutakkiririza dala: Laba Mak 12:40). Ebibuuzo bya Isirayiri bikola ekintu ekibi enyo okusinga okubuusabuusa Katonda. Banyooma Katonda. Mazima Isirayiri enyoomera ddala obutukuvu bwa Katonda.

3) Olunyiriri luno lukwaatagana luty n'olwo oluluddirira?

- a) Engeri emu ey'okudamu ekibuuzo kino kwe kwetegereza nti ekigambo ky'okukoowa kino kirabika emabega nga olunyiriri luno terunabawo. Mu Mal 1:13 tulaba nti ne bakabona bakoowa. Bakoowa n'ebyo ebiva mu bunanfuusi bwabwe. Kino, naye era, tekyabaleeta mu kwenenya. Kyabongera bwongezi mu bunanfuusi olw'obutalimu bw'okukkiriza kwabwe awatalikwenenya kyayongera bunanfuusi.
- b) Bakabona bakoowa obunnadiini bwabwe kubanga baawulira era bakwaatibwako obukalu n'obutaliimu obubulimu (si kubanga baalumirizibwa).

OKUYIGA BAIBULI IV

(1) Katonda naye akooye obunanfuusi bwabwe. Naye nno, akooye kubanga tebalaba kibi kyabwe. Kino kizimbulukusibwa okulabisibwa kw'obunanfuusi bwabwe.

(a) Omwonoonyi (Isirayiri) ayagala Katonda abonereze abonoonyi.

(b) Omwonoonyi ayagala wabeewo okulamulwa, nay'ate obunanfuusi bwe bumuzibye amaaso obulalaba nti ye mwonoonyi.

(2) Olunyiriri luno lulaga obunanfuusi bwa Isirayiri. Ekitabo kya Malaki kyonna kiraga abantu ba Isirayiri nti bonoonyi. Kati abonoonyi bano bemulugunya nti Katonda tajja kulamula bonoonyi. Kyebakola wano kwe kuba nti besabira okulamulwa kwabwe bbo (lowooza era oyogere ku ngeri enono za Mat 7:1-5 gyezifuula Mal 2:17 olunyiriri olwogera ebintu eby'enjawulo ennyo ku nono z'okusala omusango).

Eby'okuwandiika—

Eky'okulabirako ky'omuwandisi:

Kiringa omwana eyajeemera kitaawe, kitaawe bweyamugaana okuzanyira mu luguudo. Omwana ono bweyadukira eri kitaawe okuloopa muganda we eyali alina omusango gwazizza, kitaaw namutunulira namubuuza nti, lwaki weraliikiridde olwa muganda wo nga gwe tosobola kungondera?

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

2. Olunyiriri 3:1.

- a. Katonda adamu ekibuuzo ekisoose. Ali ludda wa Katonda owa mazima? Laba ngenda kumutuma. Ngenda kubatumira MUKAMA gwe munoonya. Mukama ategyeza Katonda owa mazima (era laba Zek 4:14; 6:15).
- b. Tulaba okujuliza ku abantu babiri ab'enjawulo mu lunyiriri luno. .
“OMUBAKA” ateekeerateekera **“OMUBAKA W'ENDAGAANO”** ekkubo Asooka ayogedwako nga **“OMUBAKA WANGE.”** Owokubiri ayogedwako nga **“MUKAMA”** era **“OMUBAKA W'ENDAGAANO.”** Katonda, oba Mukama wa magye, abatuma bombi. Yiga ekipande ekiddako ekilaga enkola ya kino bweri.

LABANZE (Katonda Kitaffe)NDITUMA.....BWAYOGERA MUKAMA WAMAGGYE

Omubaka wange		Alirongoosea ekkubo mu maaso gange
Mukama	Gwe munoonya	Alijja mangu mu Yekaalu
Omubaka	Gwe musanyu	laba, AJJA
w'endagaano	kiramu	(olunaku OLW'OKUJJA KWE oluny 2

c. Abantu bano ababiri be baani?

- 1) Nga bwe tumaze okulaba, Mukama (oba omubaka wendagaano) ye Katonda owa mazima. Kino kikwaatagana ne Mal 2:17 era n'amazima nti alijja mu **“YEKAALU YE.”** Ye nannyini Yekaalu. Ono tayinza kubeera mulala wabula Katonda yenyini (era nga nakyo kikwaatagana dala n'amazima gano nti Mukama" ne "oyo" ali mu maaso gakyö bulijjo aba kyogera ku Katonda).
 - a) Katonda Kitaffe atuma Katonda Omwana era nga ye Masiya oba omubaka w'endagaano.
 - b) Mazima, tulaba mu Isa 9:7 nti Masiya ajja okutuukiriza endagaano ya Daudi (genderera ebighambo mu lunyiriri olwo "okulamula" ne "Mukama wa maggye”).
- 2) Omuntu omulala **“OMUBAKA WANGE”** kirabise okwogera ku Yokaana omubatiza (lowooza Isa 40:3-5 ne Mak 1:2, 3).

OKUYIGA BAIBULI IV

3. Olunyiriri 2.

Eby'okuwandiika—

- a. Ekigambo “**NAYE**” kyanjula enjawulo eriwo.
- b. Enjawulo eriwo yeruwa?
 - 1) Enjawulo eriwo eri mu kuyita mu kukozeza ebigambo. Mu luny. 1 tulaba nti “**AJJA.**” Mu luny. 2 tulaba okujuliza nti “**BWALILABIKA?**” Mu luny. 1 abantu banoonya okujja kwa Mukama. Bakusanyukiramu song'ate, mu luny. 2 okulabika kwe si sanyu n'akatono. Kugerageranyizibwa ku muliro era ekibuuzo kiri oba nga abantu balisobola oba tebalisobola kukugumiikiriza.
 - 2) Enjawulo eri wakati w'engeri abantu gyebetegeramu okujja kwa Mukama n'amazima g'engeri y'okujja kwa Mukama. Wano era tulaba kyekyaali kitegeeza mu luny. 17. Abantu bagala okulaba Katonda owa mazima. Wabula, tebategeera kiki kigenda kubaawo mu kujja kwa Katonda owa mazima. Katonda abuuza, "Mukakasa mwagala kye mugamba nti kye mwagala?"
 - a) Enjawulo eriwo yesigamye ku kubeera nti okulindirira Masiya n'esuubi eddene lya n'ebiri mu kujja kwa masiya tebikwatagana. Tulabuddwa mu luny. 1 nga tukozesa ekigambo “**AMANGU AGO**” ekirabika nga kikozezebwa nyo mu Ndagaano Enkadde okwogera ku kintu ekizikiriza ne/oba omusango gwa Katonda.
 - b) Ebibuuzo “**ANI AYINZA OKUGUMIIRIZA?**” ne “**ANI AYINZA OKUYIMIRIRA?**” kijjukiza aba Isirayiri nti bo benyini tebetegese lwa kujja kwe (lowooza Amos 5:20 nga ku kikwaatagana ku bubaka obukontana mu lunyiriri luno).
- c. Lwaki okukontana kuno wekuli?
 - 1) Ekigambo “**KUBANGA**” kyanjula eky'okuddamu eri ekibuuzo kino.
 - 2) Ensonga lwaki abantu tebalisanyuka nga bwe balowooza nti bwe baliba nga Katonda owa mazima azze, eri nti agenda kujja nga “**OMULIRO ALONGOOSA era nga SABUUNI WABOOZI.**” GWOYO

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

d. Omuliro gw'alongoosa ne sabuuni wa boozi kitegeeza ki?

- 1) Alongoosa tazikiriza. Alongoosa. Bwe kityo, ayokya buli kimu ekitali kirongoofu (n'omuliro gwenyini ogwokya lowooza Mat 3:11, 12). Ekikolwa ky'okulongoosa tukilaba mu kudingana kw'ekigambo ekyo mu luny. 3.
- 2) Sabuuni w'omwoozi ye sabuuni ayinza okwooza n'atukuliza ddala okujjamu amabala amabbi enyo. Oyo y'afuula engoye okuba enjeru nate.

4. Olunyiriri 3.

a. Mu lunyiriri luno tulaba okweyongerayo kw'ensonga lwaki okukontana wekuli. Bwekityo, tulaba okweyongerayo kw'okunyonyola kwokujja kwa Mukama bwe kulifanana.

- 1) Tulina okulaba nti Malaki akozesa ekigambo **“OKUTUULA.”** Katonda alabika nga **“OMUSANUSA”** (oyo akola enyo ku byuuma) Era alabika nga atudde (oyo alina okugumiikiriza okungi).
- 2) Wano tulaba obugumiikiriza n'okufaayo Katonda kwalina olwa bantu be.

b. Ekigambo ekivaayo mu lunyiriri luno kiri **“LEVI.”** Kino kitujukiza ku bigambo ebiri mu Mal 2:4, **“NTI ENDAGAANO YANGE YEYONGERE NE LEVI.”** Levi y'agenda okulongoosebwa.

OKUYIGA BAIBULI IV

c. Lwaki Levi agenda kulongoosebwa?

Eby'okuwandiika—

- 1) Ensonga eyanjulwa ne ebigambo “**KIBENTI**.” Kibe nti okusinza kwa bantu ba Katonda kubeere kuba kulongoofu nate.
- 2) Oluvanyuma tukiraba mu lunyiriri. 6 nti kiri bwekityo kubanga Katonda takyuuka era nti “**ABAANA BA YAKOBO**” tebamaliddwawo(okuggwerawo ddala). Katonda mwesigwa eri endagaano ye. Takyuuka N'olwekyo, tajja kukkiriza ndagaano ye kulemwa. Agenda kulongoosa Levi (okubakangavula) okusobola okuginyweza.
 - a) Bwekityo, mu ngeri emu, ekitundu ekisooka eky'olunyiriri luno kwe wumbawumbako kwa Mal 2:1-9.
 - b) Ekitundu eky'okubiri eky'olunyiriri, kye ky'okuddamu kya Mal 1:6-14.

5. Olunyiriri 4.

a. Olunyiriri luno lunyonyola ebiva mu kulongoosebwa.

b. Biki ebivaamu?

- 1) Ekigambo “**OLWO**” kilaga ebivaamu.
- 2) Kiri nti abantu ba Katonda bagenda kusanyusa Mukama (mu kifo ky'okumumalamu amaanyi nga bwe kinyonyoddwa mu kitabo kino).
 - a) Mu luny. 3 tulaba nti bakabona bayogererako ddala. Mazima, tusobola okulaba engeri ebigambo “**NGA MU NNAKU EZ'EDDA NE MU MYAKA EGYAYITA** ” gyekikwatagana ne Mal 2:5-7.
 - b) Tuyinza okugamba nti abantu bogerwako naye nga si butereevu. Ate era abantu be baleeta ebiweebwayo ebirungi oba ebitali birungi eri bakabona nti babisadaake. Tulina okukitegeera nti Malaki agatta kino nga adamu ekigambo “**YUDA ne YERUSALEEMI**” (laba Mal 2:11).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

6. Olunyiriri 5.

- a. Olunyiriri luno lutuwa entiko ye bintu ebibi ebyatandikira mu Mal 2:17. Katonda owa mazima ali ludda wa? Ebibi birabikirawo mu lunyiriri luno Katonda bwagamba “**NABASEMBERERA OLW'OMUSANGO.**” Abantu ba Isirayiri balaga obugumiikiriza bwabwe mu Mal 2:17. Katonda kati agamba nti mu biseera byenyini ebituufu omusango gwe baagala gugenda kujja “**MANGU nga TEBAMANYI MANGU**” (oluny. 1). Kiriba kisa kya Katonda kyokka (ekirabika mu ngeri ye gyayagala okubalongoosa) ekiri bayamba bonna okutasalirwa musango.
- b. Kikulu nyo okukitegeera nti waliwo ebibi bya ngeri biri ebigenda okusalirwa omusaango (ebibi ebikolebwa (omuntu omu) n'e bibi ebikolebwa (abantu bonna). Malaki, okufanana ne bannabbi abamusooka, alaga okufaayo Katonda kwalina eri obubi obukolebwa abantu be okuba nga tebonoona n'okufayo eri okusinza kwabwe kwe bamusinzamu. Ebibiri bino mazima tebyawukana (eky'okulabirako, lowooza Yer 22:16 ne Mat 22:37-39).
- c. Ekitono ennyo bisatu ku bibi bino Katonda yamaze dda okubimanya nga ebibi bya bantu be:
 - 1) Benzi (laba Mal 2:14-16).
 - 2) Balayira eby'obulimba (laba Mal 1:14).
 - 3) Tebatya Katonda (laba Mal 1:6).

OKUYIGA BAIBULI IV

7. Olunyiriri 6.

Eby'okuwandiika—

a. Olunyiriri luno lukola nga okumalirizaekitundu kino.

b. **Okumaliriza kwe kuliwa?**

- 1) Okumaliriza kujja nga ensonga. Eno, y'ensonga lwaki abantu ba Katonda tebagenda kuzikirizibwa ddala. Mazima, bali bakola ebimu ku bibi ebiwandikidwa mu lunyiriri oluwedde, songa era Katonda agamba nti tebalikyuuka. Wewaawo, wagenda kubaawo omusango (oluny. 5), naye okusooka wagenda kubaawo okulongoosa (oluny. 2-4).
- 2) Katonda ye Katonda w'endagaano. Nga bwetwayize okusooka (Mal 1:1-5), omusango gwa Katonda gunyonyoddwa mu bigambo by'obwesigwa Bwe n'amazima ge eri ebisuubizo bye. Katonda takyuuka. Mwesigwa eri endagaano ye. Bwekityo lsirayiri alongosebwa era atukuzibwa mu kifo ky'okumalibwawo. Kuno kwe kumaliriza.
- 3) Ekiri mu kitundu kino kimalirizibwa mu lunyiriri luno. Wano tulaba okunyonyola okulungi okw'omusango gwa Katonda ogwamazima (SIKYUUKA) Kino ge mazima oba "obwenkanya." Kye kintu kyokka ekilokola abantu ba lsirayiri. Song'ate be bantu bano benyini ababuuza n'okudduulira Katonda owa mazima (Mal 2:17).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

B. Ebiri mu Ntegeka y'Ekitundu 1 mu Bufunze (ng'okozesa entegeka mu bufunze, soomooza abayizi okutegeera enkolagana wakati w'ebitundu).

1. Okuteekateeka (Mal 2:17).
2. Okuddamu kwa Katonda eri ebintu ebibi (Mal 3:1-5).
 - a. Eky'okuddamu kyaKatonda awamu (oluny. 1).
 - b. Okukontana kw'ebintu ebibi (oluny. 2-4).
 - 1) Ebigambo ebireeta okukontana (oluny. 2a).
 - 2) Okunyonyola ebikontana (oluny. 2b).
 - a) Okuyonyola okweyongerayo (oluny. 3a).
 - b) Ekigendererwa ky'ebikolwa bya Katonda (oluny. 3b).
 - c) Ebiva mu bikolwa bya Katonda (oluny. 4).
 - d) Entiko y'okukontana (oluny. 5).

3. Okumaliriza (3:6).

C. Okumaliriza Ekitundu 1.

1. Ensonga ezisembayo n'ebirowooza.
 - a. Singa tekyaali kisa na kusaasira kwa Katonda abantu bonna bandisaliddwa omusango era "bandimaliddwawo".
 - b. Oluusi twebuuzaza amazima ga Katonda wegali newankubadde nga wegatali tewandibadde mukisa gwa bulokozi.
 - c. Oluusi ekintu kye tulowooza nti kyetwagala (endowooza yaffe ku bwenkanya) kye kintu ate ekitutwala mu kuzikirira kwaffe. Singa Katonda mazima yali wakutusalira musango awatali kisa na bwesigwa eri endagaano ye, olwo fe fenna twandizikiridde. Tewali nomu yandilokose.
 - d. Katonda mwesigwa ne bwe tuba nga tetuli besigwa.

OKUYIGA BAIBULI IV

- e. Olugero lutandiika n'ekibuuzo “**KATONDA OMWENKANYA ALI LUDDA WA?**” Kikomekkereza enyinyonyola y'obwenkanya bwa Katonda (“**NZE MUKAMA SIKYUUKA**”). Obwesigwa bwa Katonda bwesigamye kubwesigwa bwe eri endagaano ye n'ebisuubizo bye.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Yogera ku ngeri mwe tuyinza okukozesa enyinyonyola y'obwesigwa buno mu bulamu bwaffe.

2. Olunyiriri oluwumbawumbako. Ekiri mu Katonda ekyo abantu ba Katonda kyebebuza kyekyo ekibakuuma obutazikirira.
3. Omutwe. Omusango gujja.

III. Ekitundu #2: Okuddamu Okutuufu eri Okujja Kwe Kwenenya (3:7-4:3).

A. Okuyiga Entegeka y'Ekitundu 2.

1. Olunyiriri 7.
 - a. Wano era tulaba entegeka elimu ebigambo, ebibuuzo, okuddamu. Ekitundu ekiyika kitandika nga Katonda ayogera ku butali bwesigwa bwa Isirayiri.
 - b. **Ekitundu kino ekisooka kikwatagana kitya n'ekitundu ekiwedde?**
 - 1) Ensonga y'obutali bwesigwa y'enkulungo y'ekitundu ky'okuddamu ekibuuzo kino.
 - 2) Mu Mal 3:6 tulaba nti okumaliriza kw'ekitundu ekiwedde kuli nti Katonda mwesigwa. Takyuuka. Okukontana wakati wa Katonda ne Isirayiri kulabikirawo nga Malaki ava mu kitundu ekirala okudda mu kitundu ekiyika. Bulijjo Katonda alaze obwesigwa bwe. Bulijjo Isirayiri alaze obutali bwesigwa bwe.

Eby'okuwandiika—

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- c. Ekigambo ekikulu mu lunyiriri luno kiri “**KOMAWO.**”
Kiddiddwamu emirundi esatu.

1) **Ekigambo kitegeeza ki?**

- a) Kitegeeza okukyuusamu okuleka gyobadde ogenda. Ensonga eri nti lsirayiri yali avudde ku Katonda. Katonda abasoomooza “**OKUKOMAWO**” oba okukyuusa mu okuleka gyebabadde bagenda. Ayagala bakyuuke era bacomewo gyali.
- b) Singa (akakwakulizo akaliimu) badda gyali, naye agenda kudda gyebali.

2) **Katonda anadda atya gyebali?**

- a) Tulina okumanya kwe tulina nti wakiri agenda kudda gyebali bwe twetegereza okweyongerayo wakati w'entegeka y'olunyiriri luno n'olunyiriri. 10.
- b) Olunyiriri 7 lusuubiza nti singa badda eri Katonda naye agenda kudda gyebali. Olunyiriri 10 lukwaata ku kisuubizo ky'eby'ensimbi mu bulamu. Kirina entegeka yemu. Kigamba nti singa bawaayo eri Katonda olwo naye agenda kubaddiza.

2. Olunyiriri 8.

- a. Waliwo engeri nyingi ez'okudda eri Katonda. Nga eky'okulabirako, Katonda alonda oba olyawo engeri esingira ddala okulaga. Asoomooza lsirayiri okukyuuka ku bikwaata ku by'ensimbi mu bulamu bwabwe n'okutandika okuwaayo eri omulimu gwa Katonda nate.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eky'okulabirako Ky'omuwandiisi:

Omuntu omu yagamba nti omusajja ajja kugoberera akasawo ke mwatereka sente ze. Okukyuusamu mu kkubo akasawo ako lye kabaamu kulaga bulungi nyo okukyuuka okwa mazima mu bitundu by'obulamu ebirala bingi. Bwekityo, Katonda asalawo okutunulira ekitundu kino eky'ekibi.

Eby'okuwandiika—

Sa Muno Ekyokulabirako Kyo:

- b. Ekimu eky'ekumi kyakozesebwanga okuyamba abakolanga mu yekaalu (laba Leev 27:30; Kubal 18:21). Era kyakozesebwanga okuyamba bannamwandu bamulekwa, ne banagwanga (laba Ma 14:28, 29). Ekimu eky'ekumi bwekitaweebwanga ebibinja bya bantu bano byayisibwanga bubi (lowooza ekiri mu kino nga okigera ku 3:5c).

3. Olunyiriri 9.

- a. Wano tulaba ekiva mu kunyaga Katonda (kikulu nyo okutegeera nti“**Nze**” essira kwe liteekeddwa era nti newankubadde nga ekimu eky'ekumi kigenda eri abali mu bwetaavu n'abakozi b'omu yekaalu, Katonda yenyini yabeera anyagiddwa). Ekivaamu kiri nti bakolimiddwa ekikolimo (wejukanye 2:2, 3).

b. **Katonda akolimira ki?**

- 1) Nga bwetwejukanya Mal 2:2, 3 tujukira nti Katonda akolimira emikisa gyabwe. Mu lunyiriri. 10 Katonda ayogera ku mikisa gye. Bwetusoma ku byafaayo bwetuyiga mu kitabo kya Malaki, tukitegeera nti yawandiika mu biseera lsirayiri we yali elwanagana n'enjala, ekyeya n'okukala kw'ebirime. Katonda akolimira Abayisirayiri okusinziira ku bibi byabwe. Bwe baba tebagala kuwa Katonda bilime na bibala byabwe (emikisa gyabwe), olwo Katonda akolimira ebiva mu bintu byabwe ebyo: Malaki kino ayongera okukinyonyola obulungi mu luny. 11.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- 2) Eno nono ya Baibuli (laba Nge 11:24) era enyonyola lwaki bangi balina ebizibu bya sente. Bwe tunyaga Katonda amazima tuba twenyaga ffeka kubanga tuba tutadde mu nkola ebiviira dala mu nono ya baibuli eno.

4. Olunyiriri 10.

- a. Wano tweyongera okulabira ddala ekiraga nti Katonda yali akolimira ebilime byabwe. Mu bitundu byebyawandiikibwa ebirala ebigambo “**EBITULI BY'EGGULU**” kyogera ku bugabirizi bw'emmere obungi (laba 2 Bassek 7:2, 19; Zab 78:23, 24).
- b. Ekintu ekikulu mu lunyiriri luno kisangibwa mu kusoomoozebwa Katonda kw'awa abantu be. Mazima abasoomooleza ddala “**OKUMUGEZESA**”.
- c. **Lwaki Katonda asoomooza abantu be okumugezesa?**
 - 1) Ekireeta obunanfuusi kwe kubuusabuusa. Okubuusabuusa kukutwala mu bulombolombo kubanga okubusabuusa kugaana okukkiriza nga kwe kwetagibwa okuvaamu ebibala. Awatali bibala okubusabuusa kweyongera ate n'obulombolombo (obunanfuusi). Eyo nkola etakoma. Abantu ba Katonda baakwatibwa mu nkola eno. Obunanfuusi bwabwe bukakasa nti tebalilaba bibala. Bwe batalaba bibala ne beyongera okugwa mu bunanfuusi obwaleeta okuba nga tewali kibala lsirayiri yetaaga okudda obuggya. Betaaga okumenya enkola eyo obunanfuusi bwabwe gye bwaleeta. Mu maaso mu luny. 14 tulaba nti eno y'ensonga: “**OKUWEEREZA KATONDA KWA BWERERE.**” Mu 1:6-14 tulabe nti obutakkiriza bwaleeta obunanfuusi era nti bakabona bakoowa olw'obutalaba bibala bivaamu (oluny. 13).
 - 2) Bwe kityo mu kugezako okumenya enkola abantu be mwebakwatibwa, Katonda abasoomooza okugezesa amazima ge. Abasoomooza okugezesa okukola kw'obuwulize. Abasoomooza bagezese obwesigwa bwe.

OKUYIGA BAIBULI IV

5. Lunyiriri 11.

- a. Olunyiriri lukola nga okweyongerayo kw'olunyiriri. 10b. Katonda agenda kubawa omukisa mu kifo ky'okukolimira emikisa gyabwe.
- b. Ekigambo “**OMULI**” kyogera ku nzige (laba Yo 1; Ma 28:39, 40). Katonda alibanenya. Bwekityo, agenda kulagira enzige (olw'obukulu bwe) okulekera awo okuzikiriza ensi ya Isirayiri.
- c. Si kya magezi “**KUNYAGA**” muntu alina obufuzi obw'ekika kino!

6. Olunyiriri 12.

- a. Wano tulaba ebirungi ebiva mu bino byonna.
- b. **Kiki ekiva mu Katonda okuba nti yekakasa eri Isirayiri?**
 - 1) Kikwaatagana n'obujulizi bwa Isirayiri eri “**AMAWANGA.**” Wano tuyinza okwejukiza ku ky'okutumibwa okubuulira enjiri okuddibwamu olw'okukozesa elinye “**MUKAMA WA MAGGYE**” (genderera nti kiddiddwamu mu 3:1, 5, 7, 10, 11, 12). Tulina okukitegeera nate omulundi omulala (wejukanye Mal 1:2, 5, 11, 14) elinnya “**MUKAMA WA MAGGYE**” kiteekeddwa mu kyekitegeeza Isirayiri okubuulira enjiri eri “**AMAWANGA**” n'emikisa gye.
 - 2) Era tujukizibwa ku ngeri endagaano ya Ibulayimu gyetambulamu. Mu ngeri emu emikisa gya Isirayiri gyalina okuvaamu omukisa eri amawanga. Mu Ndagaano Enkadde kino okusinga kyabaawo mu byayogerwanga ku Isirayiri. Isirayiri gyeyakomaga okugonda, Katonda yasobola okumuwa omukisa. Kino kyavaamu obujulizi eri amawanga olwa mazima ga Katonda. Mu ngeri eno amawanga gaweewbwa omukisa.

Eby'okuwandiika—

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- a) Ebigendererwa bya Katonda okwelaga bigendera wamu n'ebigendererwa by'okulonda Isirayiri (wejukanye Ma 7:8). Ayagala okulaga Isirairi okwagala kwe. Era ayagala okukuuma endagaano ye gye yakola ne lbulayimu n'okutuukiriza ebigendererwa by'okutumibwa okubuulira enjiri.
- b) Ekyavaamu, emikisa egyaweebwa Isirayiri gyali gibikula Katonda omu owa mazima eri amawanga. Kino kyaali kitundu ekyetaagibwa ennyo mu ntegeka ya Katonda ey'okununula etakolebwa lwa butali bwesigwa na bunanfuusi bwa Isirayiri.
- c) Bwekityo, Katonda abasoomooza **“OKUMUGEZESA”** Ayagala okumenya enkola y'okufa Isirayiri gye yakwatibwamu ate okutandika enkola y'obununuuzi ezimbiddwa mu ndagaano ya lbulayimu.

7. Olunyiriri 13.

- a. Okuddamu okutuufu eri okujja kwa Mukama kwe kwenenya. Wabula abantu ba Isirayiri tebenenya. Ebigambo byabwe **“BIWAGANYAVU”** eri Mukama. Olunyiriri luno lukola okunyonyola abo abawakanyiza ddala ebisuubizo bya Katonda mu nyiriri eziyise. Mazima, oluny., 13-15 luleeta okukontana eri enyiriri eziyise.
- b. Ate era tukiraba nti **“EBIGAMBO BYO”** ky'ekizibu. (wejukanye 2:17). Ekigambo **“EBIGAMBO”** ki mu kigambo ky'Olwebbulaniya ekitegeeza nti "okwogera eri omulala." Bwekityo oluny. 13 lugaziya ku kizibu ekyayanjulwa mu 2:17. Abantu boogera era bemulugunyiza buli muntu munne eri Mukama. Tuyinza okugamba nti 'bageya" Katonda.

8. Olunyiriri 14.

- a. Wano enjawulo oba okukontana bizimba. Katonda yagamba nti agenda kuwa omukisa abo abamukyuukidde. (oluny. 10-12). Ebigambo bya bantu ba Isirayiri bikontana n'e kisuubizo kino. Bagamba nti okuwereza Mukama kwa **“BWERERE”** Katonda bamuyita mulimba.

OKUYIGA BAIBULI IV

b. Lwaki okukontana kuno wekuli?

Eby'okuwandiika—

- 1) Okusooka, katulabe olunyiriri mu Ndagaano Empya. Soma Yak 4:3. Enono eri nti endowooza omuntu gyaba nayo ng'asaba Katonda ekintu nkulunyo. Endowooza ya bantu ba Isirayiri yali nkyamu. Baali nga abagamba nti okujjako nga bafunyeyo ekintu kyonna, Katonda tasanidde kuweebwa biseera byabwe. Bwekityo, Katonda asuubiza emikisa naye era tebagifuna kubanga basaba n'endowooza enkyaamu.
- 2) Eky'okubiri tulina okujukira eky'okuyiga kyetulaba mu kitabo kya Malaki. Abantu ba Isirayiri bagudde mu bunnadiini obukalu. Bakola emikolo awatali makulu galimu. Bakola obulombolombo awatali kugonda. Nga bwetalabye edda, tewali byakuddamu biva mu kukola kutyo. Ekibi ennyo, ebigambo byabwe (“**KWA BWERERE**”) bya mazima gyebali bo. Ekika ky'okuweereza n'okusinza kwe bawaayo eri Katonda bikolebwa bwerere (Mak 7:6, 7). Mazima, tulaba mu 2:13 nti abantu baali "bakungubaga" wabula nga tewali kuddibwamu. Lwaki? Katonda yekubye empawa? Nedda! okukungubaga amakulu gakwo (amazima, okwenenya, n'ebirala), olwokuba butaliimu (wejukanye 1:10). Katonda teyekuba mpawa. Bakontanya Katonda nga balowooza nti obunanfuusi bulina akalungi akanabuvaamu.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Lowooza Mat 23:23, 24. Enono zino oyinza zikozesa otya eri obulamu bwo?

9. Olunyiriri 15.

- a. Olunyiriri luno lukola nga okumaliriza kw'okukontana wakati w'enyiriri. 13-15 n'enyiriri. 10-12.
- b. Okukontana kuno kwe kuluwa?
 - 1) Mu nyiriri. 10-12 Katonda awa emikisa eri abo “**ABAKOMAWO GYALI**” (abetowaze). Song'ate mu luny. 15 Abayisirayiri abemulugunya bagamba nti “**ABAWAGANYAVU**” be bafuna omukisa.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- 2) Mu luny. 10, 11 Katonda asuubiza okukulakulanya abo abakyuuka okudda gyali. Song'ate mu luny. 15 abemulungunyi bagamba nti ababi bakulakulana (wejukanye 2:17).
- 3) Mu luny. 10 KATONDA yagamba abo abenenyanya, “**MUNKEME** .” song'ate mu luny. 15 **ABABI** be bagezesa Katonda era ne bawonyezebwa.

c. Okukontana kuno kwa. Obubi obukomererayo busangibwa mu kugaana Katonda kyagamba (ekyo abo abemulugunya kye bakola). Mu kukubisa Katonda empawo abantu ba Katonda mazima bekuba bokka empawa. Bakontana mwekyo kyeneyini kyebamanyi. Abantu be bamanyi nti bakolimirwa babayita ba mukisa (Zab 119:21).

10. Olunyiriri 16.

- a. Olunyiriri luno lutandika okukontana okulala. Ekibinja ekimu ekya bantu (oba abali mu luny. 13-15) kati bakontana n'ekibinja kya bantu abalala (abali mu luny. 16-18). Ekibinja kino eky'okubiri ekya bantu beebo abakkiriziganya n'enyiriri 10-12.
 - 1) Tulina okulaba engeri okukontana kuno gye kulabikirawo.
 - 2) Mu luny. 13 abantu bayogeraganako obubi eri mukama era ne Katonda natabasaako mwoyo (laba 2:13). Mu luny. 16 abantu bayogeraganako mu **KUTYA KATONDA** Mukama nabawulira.

OKUYIGA BAIBULI IV

- b. Yiga ekifananyi ekiddako okulaba okukontana wakati w'ebibinja bya bantu ebibiri.

Eby'okuwandiika—

Abantu abogerwako mu nyiriri 13-15	Abantu abogerwako mu nyiriri 16-18
Buli omu yayogera bubi ku munne eri Katonda 1:13	Buli omu yayogera ku munne mu kutya Katoda (3:16).
Tebaatya Katonda 1:16	Baatya Katonda 3:16, 1:14
Bakooya Katonda n'ebigambo byabwe 2:17; 3:13	Katonda yafaayo eri ebigambo byabwe nabawulira 3:16
Banyooma bavuma era tebawa kitibwa linnya lyaKatonda 1:6, 12; 2:2	Bassa ekitiibwa mu linnya lye 3:16
Tebalaba muwendo oba magoba gali mu kuwerereza Katonda, 3:14	Balilekebwawo. Baliba bange bwayogera Katonda 3:17
Basalibwako 2:12	Bajjukirwa 3:16,17
Balina okwefaako bokka 2:15,16	Katonda afaayo gyebali 3:16

- c. Kirabika nti (okusinziira ku biri mu suula eziyise) abo abatya Mukama be batagudde mu kibi kya kubuusabuusa na kwefaako bokka

- d. **Bekuuma ngeri ki obutagwa?**

- 1) Essomo telikyogerako nyo kutuyamba kuddamu kibuzo kino. Wabula, ligamba nti abo abatya Mukama“**BAYOGERAGANA BOKKA NA BOKKA.**” Kino kikulu nyo. Kiraga omugaso gw'okukungaana wakati mu bakkiriza. Okukungaana kwabazamu amaanyi okukkiriza kwabwe era ne kubakuuma obutagwa mu kubuusabuusa.
- 2) Wakati mu kukungaana kuno tulaba nga Katonda yabawulira. Kino kitujukiza Mat 18:19, 20. wewaawo, okukungana kukola. Kuleeta okuddibwamu (kwekyo ekibadde kinakuwaza abantu).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

11. Olunyiriri 17.

- a. Ekigambo “**ERA**” kiraga enkula y'olunyiriri luno kyongera kulaga migaso ekibinja kya bantu bano gyebalifuna. Katonda yasubiza nti talibazikiriza (3:6, 11). Wano ateesa essira ku kisuubizo ekyo. Agamba nti balilekebwawo.
- b. **Balilekebwawo batya?**
 - 1) Tunulira okuddingana kw'ekigambo “**OLUNAKU**” (3:2, 17). Balilekebwawo mu ngeri yemu nga Katonda bwalilongoosa (akangacula) mu 3:2-4 mu kifo kyokusala omusango (3:5). Kino kyeyongerera ddala okufanana ne taata (agunjula) okuwonya omwana we.
 - 2) Ebibinja ebibiri birabise mu kino nti abamu balilongoosebwa era balisengejebwa okuyita mu kukabgavulwa nabalala balisalirwa omusango. Abamu balimalibwawo ate abalala balilekebwawo.

12. Olunyiriri 18.

- a. Ekivaamu (wetegereze enkozesa y'ekigambo “**AWO**”) kiri nti wagenda kubaawo okwawula wakati w'obulungi n'obubi ne wakati wa bakkiriza aba mazima ne bananfuusi. Ekivaamu kiri nti Katonda owa mazima (2:17) aliyawulamu bulungi wakati wa batuukirivu n'abatali batuukirivu.
- b. **Lwaki okwawula kwogerwako nga kulaga ekibiina kya bantu "abatuukirivu"?**
 - 1) Nzikiriza Katonda ayagala okuba ne kyayogera ku kujja kwa Masiya.
 - 2) Okujja kwe kugenda kuba nyo ku kulokola (kukola birungi) so si kusala musango (kukola bubi). Soma Yok 3:17.
 - a) Abogera obubi bemulugunyiza n'endowooza embi eri amazima. Baali batunulidde kuzikirira na kusalira babi musango. Batunula ku ludda lwa bubi lwokka era n'olwekyo baali beteekateeka okusubwa ensonga yenyini ey'okujja kwa Masiya (nga Abayudaaya abasinga bwe bakola era bwe beyongera okukola na leero).

OKUYIGA BAIBULI IV

b) Song'ate, okujja kwa Masiya kwaali kutunulira bikolwa "birungi" ebya mazima ga Katonda. Oyo adamu mu kwetowaza n'okutya alilekebwa oba alilokoka.

Eby'okuwandiika—

(1) Kino kileeta endowooza entuufu eya mazima ga Katonda. Kiteeka essira ku kisa kya Katonda. Omuntu ati mu bwetaavu eri ekisa kya Katonda. Talina kintu kyonna kyasaanira. Oba nga **"ALEKEBWAWO"** (lowooza ekigambo kino kyekitegeeza) kiri bwekityo lwa kisa kya Katonda kyokka.

(2) Endowooza y'abo abogera obubi eraga nti omuntu asaanira era mulungi. Bwekityo, kitunulide kitundu kya bikolwa ebibi. obwenkanya bwebwo obubonereza abo abakoze obubi.

(3) Okulowooza okulungi ku bwenkanya kuli nti kyekyo **"EKILESAAWO"** omuntu oyo atasaanira kintu kyonna.

c. Endowooza ennungi bwenkanya enywezebwa olw'enkozesa y'ekigambo **"OKUWEEREZA"** (genderera engeri endowooza ku kuweereza bwefuuse ekitunulirwa mu nyiriri eziyise enyiriri. 18, 17, 14). Ekigambo eky'Olwebbulaniya kyandivuunuddwa "omuddu" Nga bwekiri mu Luk 17:7-10, omuddu tasaanira kintu kyonna. Obuwulize **tebumusasula** kintu kyonna. Obuwulize mulimu gwe. Muddu so si mukozi. Empeera ye ejja okuyita **mukisa** kya mukama we. Obwenkanya bwesigamye ku **kisa**. Mazima, Malaki alabika okuba nga alaga obwenkanya buno. Abo abewaayo eri Katonda **"BALEKEBWA."** Tebafuna kifo mu kitabo kya kujukiza. Katonda omwenkanya kyatunulidde kye kisa kye so si musango gwe.

13. Olunyiriri 4:1.

a. Okutunulira ebirungi tewali ngeri yonna gyekugyamu mazima ga bibi. Masiya naye era alijja nga omulamuzi (mu kujja Kwe okw'okubiri: (laba 2 Tim 4:1). Era bwekityo okutegeera wakati w'ebirungi ne bibi ne kutekebawo (genderera kyebitegeeza okukozesa ekigambo **"KUBANGA"**) olw'okuzikirira kwa babi (ebigambo bino **"TALIBALEKERA KIKOLO WADDE ETABI"** biraga amazima nti omubi alimalibwawo ddala mu ngeri nti tewaliba kintu kyonna kirisigala Ezek 17:8, 9; Mat 3:12).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- b. Tujukizibwa wano ku 1 Kol 3:11-15. Buli ekitazimbibwa mu Kristo (okutya Katonda, obuwulize, obwesigwa, enkolagana n'ebirala) biriyokebwa. Abo abatya Mukama "balilekebawo" oba **“BALILOKOKA” “BWE BATYO NAYE KUYITA MU MULIRO”** (1 Kol 3:15). Bwekityo, balilongoosebwa era balisengejebwa mu kifo ky'okumalibwawo.

14. Olunyiriri 2.

- a. Ekigambo **“NAYE”** kyanjula okukontana.
- b. **Okukontana kwe kuliwa?**
 - 1) Nate tulaba okukontana wakati w'ebibinja bya bantu ebibiri.
 - 2) Omulundi guno okukontana kukoledwa ng'engeri ezebyokudamu. Mu luny. 1 tulaba nti eky'okuddamu eri omubi kyaali kuzikirira ddala. Wano mu luny. 2 tulaba nti eky'okuddamu eri abo abatya Katonda kwe kuwonyezebwa n'eddembe.
 - a) Ebiwundu ebyalekebwa olw'ekibi biriwonyezebwa. Ebyambalo byabwe biriba byeru nga omuzira (Isa 1:18). Balibuukira waggulu olw'essanyu nga enyana bwezikola bwe zisumululwa okuva mu bisibo byazo.
 - b) Nate kikulu okutegeera ekisa ekiri mu mazima. Abantu bano tebalina kyebafuna. Baali balwadde (nebawonyezebwa) basibe (ne basumululwa).

OKUYIGA BAIBULI IV

15. Olunyiriri 3.

Eby'okuwandiika—

- a. Ekigambo “**NE**” kibukula olunyiriri luno engeri gyeluflimu. Lwongera mu maaso kunyonyola ebyokuddamu eri abo abatya Katonda “**BALIRINYIRIRA OMUBI.**”
- b. **Omutukuvu alisinzira kuki okulinyirira ababi?**
 - 1) Ekigambo “**KUBANGA**” kyanjula okunyonyola engeri ababi gye balilinyibwako. Bagenda kulinyibwako si kubanga omutuukirivu alibalumba nyo n'amanyi mangi naye kubanga baliba “**VVU.**” Omuliro guleeta evvu. Mu luny 1. tukiraba nti omubi aliba bisusunku nga ekiva mu muliro.
 - 2) N'olwekyo okuwangula kwa batukuvu kulabikira mu kuba nti bakyatambula (balekeddwawo) nga bbo ababi bafuuse vvu lyakutambulirako (laba Amos 9:12; Mik 4:13; 7:17; Yos 10:24). Okuwangula tekujja kubanga bawangudde omulabe bo benyini.
- c. Mu luny. 18 tulaba okwogera ku “**MUTUUKIRIVU N'OMUBI.**” Mu 4:1 tulaba enyinyonyola y'eby'okudamu eri omubi. Mu. 4:2 tulaba enyinyonyola y'ebyokudamu eri omutuukirivu Mu 4:3 eby'okudamu mu bibinja ebibiri byogerwako mu ngeri gye biri kolaganamu buli kimu ne kinnakyo.
- d. Tulina okukola okwetegereza okusembayo kwa mirundi ebiri kulina okukolebwa Ebisembayo bye tulabye bibiri. Elinnya “**MUKAMA WA MAGGYE**” liddiddwamu emirundi mingi mu suula ey'okusatu. Ekirowoozo kyo “**OLUNAKU**” kiddiddwamu emirundi mingi (3:2, 17; 4:1, 3, 5).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Ngeri ki gyotegeramu enkozesa y'ebigambo bino?

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

B. Ebiri mu Ntegeka y'Ekitundu 2 mu Bufenze (Ng'okozesa ebiri mu ntegeka, soomooza abayizi okutegeera enkolagana wakati w'ebitundu).

1. Okosoomoozebwa okwenenya (3:7-12).

a. Okusoomooza okwa wamu (oluny. 7).

b. Okusoomooza ekintu kyenyini (oluny. 8-11).

1) Ki kyebalina okukyuuka okuvaamu (oluny. 8).

a) Ebibonerezo ebiva mu ekyo kyebaganye okuvaamu (oluny. 9).

2) Kiki kyebalina okukyuukira (oluny. 10a).

a) Okugezesebwa wakati mu kwenenya (oluny. 10b).

b) Ebisuubizo olw'okwenenya (oluny. 10c,11).

c) Okumaliriza oba ekivaamu (oluny. 12).

2. Eky'okulabirako ky'abo abatenenya (3:13-15).

a. Enyanjula (oluny. 13).

b. Okuteekawo okukontana wakati wa bantu bano n'ebisuubizo bya Katonda (oluny. 14).

c. Okulaga okukontana wekuli (oluny. 15).

3. Eky'okulabirako kyabo abenenya (3:16-18).

a. Enyanjula eraga engeri gyebakontana n'ekibinja ekirala (oluny. 16).

b. Okweyongerera kw'emiganyulo gyabo abenenya (oluny. 17).

c. Ekiva mu kulabisibwa kw'emikisa egyo (oluny. 18).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika

4. Eby'okudamu ebikwataagana n'ebibinja ebibiri (4:1-3).
 - a. Eby'okudamu ebikwaatagana n'omubi (oluny. 1).
 - b. Ebyokudamu ebikwaatagana n'omutuukirivu (oluny. 2).
 - c. Engeri eby'okudamu byombi gyebikolaganamu buli kimu ne kinnaakyo (oluny. 3).

C. Okumaliriza ekitundu 2.

1. Ensonga n'ebirowoozo ebisembayo.
 - a. Omuntu kyakola n'akasawo ke akatereka sente kye kiraga ki kyagenda okukola mu bitundu by'obulamu bwe ebirala. Gyetuteeka sente zaffe wasobola okulaga omutima gwaffe gyegubeera (lowooza Mat 6:21).
 - b. Gaba naawe oligabirwa (lowooza Luk 6:38; 2 Kol 9:6). Osobole okugaba okusingawo.
 - c. Bwetutagabira balala mu mazima tuba tunyaga Katonda yenyini (Lowooza Mat 25:34-46).
 - d. Katonda asoomooza abantu be okugezesa amazima ge, obwesigwa n'okukola Kwe.
 - e. Abatali batukuvu bayinza okugamba nti ekkubo lyabwe lye lisinga. Bayinza n'okusobola okulaga 'obukakafu obwakaseera obwe mikisa gyebafuna mu makkubo gabwe. Wabula mu nkomerero kigenda kulabika nti ekkubo lyabwe kkubo lya kuzikirira.
 - f. Abantu bonna balina kwesigama ku kisa kya Katonda. "Tulekedwawo" Tetusasulira kkubo lyaffe okusobola okugenda mu ggulu. Tulekedwawo okuyita mu kwewaayo kwaffe eri Katonda. Tulina okumukyuukira n'okutya (obuwulize, obwesigwa, enkolagana).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- g. Abatuukirivu n'ababi basobola okwawulwa. Obulungi n'obubi si ndowooza ezikwaatagana.
- h. Malaki alaga okujja kwa Masiya. Mu Masiya mwetulabira omutindo gw'empisa oba okutuukirira. Abatuukirivu bategeerwa okuva ku babi lwa kuba nti bajjudde Masiya ono. Bajjudde empisa ezituukiridde (laba Bag 2:20).

Eky'okulabirako Ky'omuwandiisi:

Abantu bangi leero bakola mirimu gya kuweereza (abapoliisi, abakozi ba gavumenti abayamba, abasawo n'abalala). Ekyo kibafuula batuukirivu? Nedda obutukirivu tebutegerwa ku nkola naye butegerwa omuntu kyajjudde. Bayinza okuweereza. Naye bajjudde omuweereza?

Mu America ku buli nsonda ya luguudo waliwo ekanisa. Abo bonna abagenda mu kkanisa batuukirivu? Nedda! Obutukirivu tebutegerwa ku ngeri ya ndabika naye butegerwa omuntu kyajjudde. Bayinza okuba abawulize mu ngeri y'ediini ey'okutya Katonda. Naye bajjudde oyo eyalina obuwulize obutuukiridde eri Katonda?

Akapapula ka doola ya America kagamba nti, Katonda gwe twesiga. Abo bona abalina empapula za doola ezo batuukirivu? Nedda! Obutukirivu tebutegerwa ku ngeri ya kifananyi naye kujjula. Bayinza okwesiga era ne batya Katonda mu ngeri ya mikolo. Naye bajjudde Katonda oyo gwe bagamba nti bamwesiga?

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

OKUYIGA BAIBULI IV

- i. Tuyinza okulaga engeri nya Katonda mwayawuliramu wakati wa batuukirivu n'ababi. Bategeerwa olw'enono zabwe, ebikolwa, endowooza ne bibavaamu. Kozesa ekifanaanyi ekiddako okulaga kino mu ngeri eyawamu.

Eby'okuwandiika—

Okutegeera	Ababi 3:13-15	Abatuukirivu 3:16-17
Ekibala ky'omutima	Tebaweereza Katonda (oluny 14)	Baweereza Katonda oluny 17
Ebikolwa	Tebagonda (oluny 14)	Bagonda (oluny 16)
Endowooza	Tebatya Katonda (oluny 13)	Batya Katonda (16)
Ebivaamu	Butaliimu Bwerere (15)	Butegeevu Bujjuvu 17)

- 1) Ekibala kyekyo ekiraga omuntu era ekiri mu bulamu bwe Kisingawo kwekyo omuntu kyakola. Kyekyo omuntu kyaali. Kisingawo ku kukola obukozi ebikolwa by'okuweereza. Kya kubeera muweereza.

- a) Abayisirayiri Abemulugunya bagamaba nti **“OKUWEEREZA KATONDA KWA BWERERE”** (3:14). Bateekawo obukwakulizo mu kuweereza kwabwe. Bakola ebikolwa by'okuweereza naye nga bo si baweereza.

- b) Abaweereza bagamba, **“TUKOZE EKYO KYOKKA KYE TULINA OKUKOLA”** (Lk 17:10). Kubanga ky'ekintu kye bali so si ekyo kyebakola obukozi: tebasubira oba tebasaba mpeera yonna.

- (1) Abaweereza bokka be bayinza okukola okuweereza okwa mazima, kubanga abaweereza be balina okukwaatibwako munda okw'okuweereza. Okuweereza okulala kwonna butaliimu/tekugasa. Kifananyi bufananyi.

- (2) Katonda atunulira awaayo nga tanatunulira kiweebwayo (wejukanye okutambulamu kwa 1:6-8), ate mu kukola ekyo, ayawulawa wakati wa batuukirivu n'ababi.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- 2) Newankubadde nga ekibala ekiri mu mutima kirimu ebintu ebisinga ebikolwa, tekigana bikolwa. Ekibala kikutwaala mu bikolwa.
- a) Abemulugunya bagamba nti tewali kigasa mu kugondera Katonda. Naye baali bagonzeko? Bano be bamu benyini abanyooma elinnya lya Katonda (1:6) nga tebagondera ddala mu biweebwayo byabwe. Bano benyini bavumisa erinnya lya Katonda (1:12) era tebawa kitiibwa linnya lye (2:2).
- b) Abenulugunya bano bakontaganira ddala n'abo abatya Katonda era abamugulumiza oba abalowooza ku linnya lye. Enjawulo ki eriwo? Abo abemulugunya tebaali bakafiri oba abagoberera endowooza z'obuntu. Bagoberera nga amateeka. Enjawulo eri nti okugonda buva mu mutima.

Eky'okulabirako Ky'omuwandiisi:

Si kyolaba kungulu kyokka. Wabula ekyo ekijjude munda. Abayisirayiri abemulugunya baali bagezaako okuweereza Katonda naye nga okuweereza kwabwe tekuva mu mitima gyabwe. Bagezaako okumuwa sadaaka naye nga si nnamu.

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- c) Okugonda kwabwe kwaali butaliimu. Ebiragiro bya Katonda tebabiteeka mu mutima (2:2), Song'ate abo abatya Katonda balowooza ku linnya Lye. Mu ngeri eyo bamanyibwa olw'ebikolwa byabwe.
- 3) Endowooza nazo zisobola okwawula wakati wa babi n'abatuukirivu. Abatuukirivu batya Katonda. Kino kiraga nti banoonya Katonda, balina enkolagana Naye, era batambula Naye. Era kitegeeza nti bakyawa obubi (laba Nge 8:13) era nolwekyo bakyuuka okubivaamu mu ngeri y'okwenenya mu bwetowaze eri Katonda.
 - a) Abaisirayiri abemulugunya bagamba nti tewali magoba mu **“KUTAMBULA NGA OKAABA”** mu maaso ga Mukama.
 - b) Naye okutambula n'okukaaba kwe baakola kwaali kwa ngeri ki?
 - (1) Nga bwetwalabye mu 2:13, okutambula ne Katonda kwonoonebwa butagonda. Okukaaba mu maaso ga Mukama bubeera bunanfuusi bwefananyiriza.
 - (2) Nate era tulaba ekifananya ky'obutaliimu (obutatya Katonda) ekiyinza okwawulwa ku kifananyi kyo kujjula (endowooza y'okutya).

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

4) Abatuukirivu n'ababi era bategeerebwa olw'ebyo ebiva mu bulamu bwe batambuliramu.

a) Ebiva mu bulamu bwa babi birabika mu 3:15. Okumaliriza kwabwe si kwa magezi. Okugamba nti abawaganyavu baweebwa omukisa kya busiru. Beyongerayo nyo okussukka ku bubi buno, era bwe batyo, ne bagamba nti ababi bawanguzi eri Katonda. Wano tulina ebigambo ebikomererayo ebyobubi. Omutindo gw'obubi gufananira ddala n'omutindo ogutuukiddwako mu bigambo bya Bar 1:32: “**tebabikola bukozi naye basiru ababikola.**” Obubi obukomererayo busangibwa mu kugaana Katonda kyagamba. Kino abemulugunya kye bakolera ddala mu 3:15. Eky'okuddamu ekyobulamu bwabwe bwe bubi n'obutagasa.

b) Ebiva muno biyinza okwawulibwa ku bivaamu ebisangibwa mu luny. 17; Bwe kityo, bategeera era bajjula. Kino kyolekanye n'obubi n'obutagasa.

(1) Waliwo amakulu n'ekigendererwa mu bulamu bw'omutukuvu. Katonda afaayo gyebali era nawulira ebigambo byabwe. Abajukira era nabawonya.

(2) Ebigambo by'omubi Mukama bimukoya bukooya. Basalibwako (2:2).

(3) Ababi tebagasa/berere. Abatuukirivu bajjude. Batekebwa mu kitabo ky'okujukirwa era bategekedwa okubeera aba Katonda. Katonda abogerako, “**BALIBA BANGE.**”

(a) Obujjuvu buva mu kubeera nga oli wa Katonda.

(b) Kino kitujukiza ebigambo bya Yesu eri abayigirizwa be mu Lk 10:20. Okujjula kw'omutuukirivu bwe bulokozi. kwa kubeera mu bulamu butaggwawo ne Katonda. Kino kyawula omutuukirivu ku mubi.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

- 2) Olunyiriri oluwumbawumbako mu bufunze. Katonda asoomooza abantu be okwenenya, naye bulijjo wabaawo abenenya n'abatanenya era n'ebivaamu ebikwaata ku buli kibinja bijja kwawulwa okuva ku binaabyo.
- 3) Omutwe. Okwenenya oba obutenenya; ekyo kye kibuuza.

IV. Ekitundu 3: Okulangirira Okutongole (4:4-6).

A. Okuyiga Entegeka y'Ekitundu 3.

1. Olunyiriri 4.
 - a. Obubaka bwonna mu Malaki bututwala mu bigambo ebiri mu 4:2, 3 nti omutuukirivu aliwangula. Oluvanyuma lw'okutuuka awo, Malaki awa okugumya okusembayo era n'okubuulirira eri abo abalindirira amazima ago. Akola kino nga alangirira mu butongole okujja kwa Mukama.
 - b. Essira mu lunyiriri. 4 liri ku buwulize. Katonda azaamu amaanyi abantu be okujukira “**AMATEEKA, EBIRAGIRO NEMISANGO.**” Essira mu 3:16-4:3 lyali ku kutya Katonda.
 - c. Omugatte gwa bino gulina okutujukiza okumaliriza kw'ekitabo kya Mubuulizi: “**TYA KATONDA ERA KUUMA EBIRAGIRO BYE**” (Mub 12:13).
2. Olunyiriri 5.
 - a. Olunyiriri 5 ne 6 lutujukiza 3:1, 2. Ekigambo “**LABA**” kiddiddwamu. Ekigambo “**NKUTUMA**” kiddiddwamu. Waliwo okweyongerayo wakati w'engeri y'okuteekateka n'okudda obugya. Ebyo bijuliza “**OLUNAKU.**”

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

b. **Kumaliriza ku kwe tuyinza okokola mu kukwaatagana kuno?**

- 1) Mu 3:1 tusoma ebigambo “**LABA NGENDA KUTUMA.**” Mu 4:5 tusoma “**LABA NGENDA KUTUMA.**” Mu 3:1 ye “**mubaka wange**” gwe ndituma. Mu 4:5 oyo ye “**ELIYA**” alitumibwa. Tuyinza okumaliriza nti omubaka wange ye Eliya. Tuyinza era okumaliriza nti omulimu gwokulongoosa ekuubo mu maaso ga Mukama gwe mulimu gw'okuzza obuggy emitima gya bantu ba Katonda.
- 2) Tuyinza okuwagira okumaliriza kuno era netugaziya amakulu gaakwo n'okujuliza ku biri mu Ndagaano Empya (eky'okulabirako, lowooza Mat 11:14; 17:10-12; Luk 1:17; Mak 1:1-4).

c. Mu lunyiriri luno, Eliya (nabbi) y'atunuliddwa ku bigenda mu maaso. Mu lunyiriri. 4 Musa (omuwi wa mateeka) ye yali atunuliddwa. Wakati mu kulangirira okujja kwa Masiya tulaba nga Katonda ajuliza amateeka ne bannabbi.

- 1) Tumanyi nti Masiya eyasuubizibwa aliyimirira wamu ne Musa ne Eliya mu kuwanyisibwa (laba Mat 17:3, 4).
- 2) Amateeka ne bannabbi gakwaataganira ddala ku Yesu mu Ndagaano Empya (eky'okulabirako, lowooza Luk 24:44; Yok 1:45; 5:39).
- 3) Bwetutyo tulina okukwaatagana okulungi wakati w'Endagaano Enkadde era n'Empya wano nga tukomekereza ebyawandiikibwa eby'Endagaano Enkadde.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika

3. Olunyiriri 6.

- a. Ekigambo “**ERA**” kyanjula okunyonyola okweyongerayo ku bikwaata ku kutumibwa kwa Eliya. Omulimu gwe guliba kukyuusa mitima gya ba taata eri abaana n'emitima gya baana eri ba kitaabwe.
- b. **Ekigambo kino kitegeeza ki?**
 - 1) Nate twetaaga okukkiriza Endagaano Empya okuvuunula Endagaano Enkadde. Soma Luk 1:16, 17.
 - 2) Oyo alongoosa ekkubo lya Mukama (wejukanye 3:1) alikyuusa abantu ba Katonda okubazza eri Mukama. Okugonda, amagezi, n'amazima nabyo bikwaatagana n'ekigambo kino.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Yogera ku ki ba taata n'abaana kyebalina okukola ku by'okudda nate eri Katonda.

- c. Ekigambo “**WALEME**” kilaa ebisoboka okukolebwa.
- d. **Eky'okukola ki?**
 - 1) Eky'okukola okutuma Eliya kwe “**KUKUBA ENSI NEKIKOLIMO.**” Mu Lwebbulanyiya ekigambo ekikolimo' kiraga okuzikiririra ddala kw'ekintu ekikolimiddwa. Wabula Katonda mwesigwa eri endagaano ye newankubadde nga abantu be bo si besigwa (laba 2 Tim 2:13).
 - 2) Kilabika nga Katonda agamba, “**nti ntuma Eliya kubanga singa simutuma, olwo nandiyinziza okukola ate ekintu kye sisobola kukola. Nandibadde nga negaana endagaano gyenakola nammwe.**”

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

B. Ebiri mu ntegeka y'ekitundu 3 mu bufunze (Ngokozesa ebiri mu ntegeka, soomooza abayizi okutegeera enkolagana wakati w'ebitundu).

1. Abantu kye balina okukola: kugonda (4:4).
2. Katonda kyalikola: kutuma Eliya (4:5, 6).
 - a. Ddi? Ng'olunaku telunatuuka" (oluny. 5b).
 - b. Alikola ki? Alikomyawo (oluny. 6a).
 - c. Lwak? Katonda asigala nga wa mazima eri endagaano Ye (oluny. 6b).

C. Okumaliriza Ekitundu 3.

1. Ensonga ezisembayo n'ebirowoozo.
 - a. Okugonda n'okutya Mukama bye bisumuluzo by'okulaba omukisa.
 - b. Katonda assukkulumye. Ekigendererwa kye tekirikyusibwa (Yob 42:2). Abantu be balikyuuka okumuvaako naye agenda kubaako kyakola abakomyewo gyali.
 - c. Ekisa n'okusaasira kwa Katonda tebigerageranyizika wadde okunyonyolekeka. Era ayagala okutuma nate Eliya okuleeta nate obubaka obw'okwenenya.
2. Olunyiriri oluwumbawumbako mu bufunze.
 - a. Wakati w'okulangirira mu butongole okujja kwa Masiya, Katonda awa ebiragiho ku ki abantu be kye balina okukola era naye ateggeeza ki kyalikola.
3. Omutwe.
 - a. Okulanga okutongole.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

V. Okumaliriza ekitabo kya Malaki.

A. Tunulako ku Bigambo Ebididdwamu, N'endowooza ndowooza.

1. Ebigambo.
 - a. Elinnya lyange.
 - b. Amawanga.
 - c. Mukama wa magye.
 - d. Okunyoomebwa.
 - e. Okutiibwa.
 - f. Endagaano.
 - g. Okukyuuka.
 - h. Okutuma.
 - i. Okujja.

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—

2. Endowooza.

- a. Omuwendo gwa Katonda.
- b. Amagoba, emigasano n'omukisa.
- c. Obwesigwa n'obutali bwesigwa.
- d. Omutima gwa Katonda ogw'okubuulira enjiri eri amawanga.
- e. Obunanfuusi n'obulombolombo obutaliimu.
- f. Okwagala kwa Katonda okukuumama endagaano Ye.
- g. Okujja kwa Mukama n'olunaku lwa Mukama.
- h. Okwawula wakati w'obulungi n'obubi.
- i. Endowooza y'okulondebwa.”

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebigambo bye twakamala n'ebirowoozo okwejukanya obubaka bwa Malaki.

B. Esonga ezisembayo n'okwejukanya.

1. Malaki ky'ekitabo ekisembayo nga tonatandika Ndagaano Mpya. Enkyuukakyuuka yali yetagibwa nyo okuteekateka oluguudo olw'okujja kwa Masiya Obubaka bwa Malaki bwaali bwetaagisa okubuulirwa nga ekikolwa kyenini eky'ebyafaayo by'obulamu bwa Yokaana omubatiza tekinabawo. Tuyinza okugamba nti Mal 4:5 yalina okuwandiikibwa nga Mak 1:2 tanawandiikibwa. Malaki akola nga olutindo wakati w'Endagaano Enkadde n'Empya.
2. Enono z'endagaano ya Ibulayimu (Lub 12:1-3) zikozebwa mu kitabo kyonna ekya Malaki. Isirayiri lyali gwanga eryatumibwa eryali telituukiriza ntegeka ya Katonda. Ogumu ku mulamwa gwa Malaki kwe kunenya Isirayiri olw'obutafaayo kutumibwa na butaba nkozi, n'okulaga omutima gwa Katonda ogw'obutume bw'okubuulira eri amawanga.

OKUYIGA BAIBULI IV

3. Malaki alaga enkulungo embi ey'okufa eletebwa obutakkiriza n'obunanfuusi. Obunanfuusi bukutwaala mu kubuusabuusa kubanga tebuleeta kya kuddamu. Okubuusabuusa kwongera kuleeta bunanfuusi kubanga bumatizibwa na ngeri ya kifananyi. Obunanfuusi okweyongera, bwongera kukutwala mu kubuusabuusa okwongera okukutwala mu bunanfuusi.

a) Obunanfuusi bwa bantu ba Isirayiri gwe mulamwa ogusingira ddala okwogerwako mu Malaki. Abantu ba Isirayiri balina 'endwadde y'obuntu" enyonyolwa mu 1 Sam 16:7. Baali bamatizibwa n'endabika y'ebintu.

b) Olukalala oluddako lulaga okukontana okuyinza okubaawo olw'endwadde eno.”

1) Ekifananyi ky'okutya Katonda mu kifo ky'okutya Katonda.

2) Ediini mu kifo ky'enkolagana.

3) Ekikyaamu mu kifo ky'ekituufu.

4) Obukatu mu kifo ky'okujjula.

5) Obutagasa mu kifo ky'okugasa.

6) Bulombolombo/nkola mu kifo ky'okugonda.

7) Obulimba mu kifo kya mazima.

8) Nkola mu kifo ky'okuzzibwa obuggya.

9) Okufa mu kifo ky'obulamu.

Ekyokubanganyako Ebirowoozo

Nga okumaliriza eri ekibiina, teekawo okwogera ku mazima g'ebikontana mu bulamu bw'ekkanisa era ne mu bulamu bwa buli kinoomu mu kibiina. Kikozese nga ekiseera eky'okuleeta okwenenya. Soomooza abayizi okukozesa obubaka bw'ekitabo kya Malaki eri obulamu bwabwe bwenyini okutunulira ku makuubo okusinza kwabwe Katonda mwe kuyinza okuberera okutuufu nga si kwa bunanfuusi

Eby'okuwandiika—

OKUYIGA BAIBULI IV

Eby'okuwandiika—